

ในตำนานและพงศาวดารล้านนา

เล่าว่า นานมาแล้ว (ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 13) มีพวกลัวะ หรือลัวะว้า ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้ดอยตุง มีปู่เจ้าลาวจกหรือลาวจกกราช เป็นหัวหน้า(จกคือจอบขุดดิน) ต่อมาได้สร้างบ้านเมืองในทุ่งราบเรียกชื่อว่า “หิรัญนครเงินยางเชียงแสน” ลูกหลานของปู่เจ้าลาวจกหรือลาวจกกราช ได้ขึ้นครองเมืองต่อเนื่องกันมาหลายสิบคน และได้มีการสร้างเมืองใหม่เรียกว่า “ภูมายนวหรือพะเยา” มีผู้ครองเมืองต่อมาหลายคนจนถึง ขุนเจือง (พุทธศตวรรษที่ 17) และพญาเจ้าเมือง

อาณาจักรหิรัญนครเงินยางเชียงแสนหรืออาณาจักรเงินยางนี้ประกอบด้วย เมืองเงินยาง เมืองไชยนาทรายณ์ เมืองล้านช้าง และเมืองเชียงรุ่งในสิบสองพันนา พงศาวดารโยนก

พุทธศตวรรษที่ 11-18 นั้นในพงศาวดารโยนก ได้กล่าวไว้ว่า ได้เกิดชุมชนนครสุวรรณโคมคำ เมืองโยนกนาคนคร เชียงแสน และอาณาจักรล้านนาไทยขึ้น บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง แม่น้ำกก แม่น้ำอิง และแม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน ตั้งแต่สิบสองปันนาลงมาจนถึงเมืองหริภุญชัย(ลำพูน) นั้นได้มีเจ้าผู้ครองนครคนสำคัญคือ พญาสิงหนวัติ พระเจ้าพังคราช พระเจ้าพรหม และพระเจ้าเม็งรายมหาราช(ครองราชย์ที่เมืองเงินยางเมื่อ พ.ศ. 1804)

สถาปนาเมือง

พญาสิงหนวัติได้สถาปนาเมืองโยนกนาคนครพันธุสิงหนวัติขึ้นที่ลุ่มแม่น้ำ โขง ดินแดนที่ราบในเมืองเชียงราย ใน พ.ศ. 1117

โดยทำการแย่งชิงดินแดนมาจากพวกที่มีอิทธิพลอยู่ก่อนคือ พวกขอมดำหรือกล่อม ที่พากันหนีไปตั้งหลักแหล่งอยู่ทางใต้บริเวณถ้ำอู่มงค์เสลานคร พญาสิงหนวัติทรงรวบรวมพวกมีลักษณะหรือคนป่าคนดอยเข้ามาอยู่ในอำนาจของเมืองโยนกนาคนคร มีอาณาเขตทิศเหนือจดเมืองน่าน ทิศใต้จดปากน้ำโพ

ทิศตะวันออกจดแม่น้ำดำในตึงเกีย ทิศตะวันตกจดแม่น้ำสาละวิน มีเมืองสำคัญ คือเมืองเวียงไชยปราการ อยู่บริเวณแม่น้ำฝางและแม่น้ำกก

ดินแดนทางใต้สุดคือที่เมืองกำแพงเพชร อาณาจักรโยนกนาคนครนี้มีพระเจ้าแผ่นดินหลายพระองค์ เช่น พระเจ้าพังคราช พระเจ้าพรหม พระเจ้าไชยสิริ

ต่อมาประมาณ พ.ศ. 1552 อาณาจักรโยนกนาคนครในสมัยพระเจ้ามหาชัยชนะ ได้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน เนื่องจากพองกันน้ำหรือเขื่อนเหนื่อน้ำพังทลายลงจนทำให้ที่ตั้งเมืองกลายเป็นหนองน้ำใหญ่ (เข้าใจว่าจะเป็นบริเวณที่เรียกว่าเวียงหนองล่อง บ้านท่าข้าวเปลือก ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากทะเลสาบเชียงแสน

และบริเวณที่แม่น้ำกกต่อกับแม่น้ำโขง ใกล้วัดพระธาตุมหาเจาและพระธาตุดอยตุง จังหวัดเชียงราย)

จนเป็นเหตุให้บรรดาราชวงศ์ขัตติย์และขุนนางของโยนกนาคนครเสียชีวิตด้วยเหตุ น้ำท่วมเมืองทั้งหมด

พวกชาวบ้านที่เหลือรอดชีวิตได้ประชุมปรึกษากันเลือกตั้งให้คนกลุ่มหนึ่งที่ มีใจเชื่อสายราชวงศ์ขุนตูแลพวกตน เรียกว่า ขุนแตงเมือง และเรียกชุมชนแห่งนั้นว่า “เวียงปรีक्षा” เป็นเวลาต่อไปอีก 94 ปี อาณาจักรโยนกนาคนครจึงสิ้นสุดลง

[แก้] การรวบรวมอาณาจักร

ตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 13 พระยาเม็งราย(หรือพ่อขุนมั่งราย) ผู้สืบเชื้อสายมาจากผู้ครองเมืองเงินยางเชียงแสน

ได้ทรงทำการรวบรวมอาณาจักรล้านนาไทยที่กระจัดกระจายให้เป็นปึกแผ่นขึ้นมา ใหม่ และทำการสร้างเมืองเชียงรายเมื่อ พ.ศ. 1805

ครั้งนั้นพระองค์ทรงยกทัพเข้ายึดเอาอาณาจักรหริภุญชัยจากพวกมอญเชื้อสายของ พระนางจามเทวีได้ใน พ.ศ. 1835 แล้วทำการตั้งอาณาจักรใหม่ขึ้นเรียกชื่อว่า อาณาจักรล้านนา

เรื่องราวของอาณาจักรแห่งนี้มีปรากฏในตำนานสุวรรณโคมคำ หิรัญนครเงินยางเชียงแสน ตำนานพระธาตุดอยตุง ตำนานสิงหนวัติกุมาร ตำนานเมืองพะเยา ตำนานเมืองเชียงใหม่และวรรณคดีล้านช้าง เรื่องท้าวฮุ่ง หรือเจือง รวมทั้งพงศาวดารโยนก เรียบเรียงโดย พระยาประชาภิจักรจักร (แหม่ม ขุนนาค)

ศิลาจารึกที่วัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ ได้บันทึกไว้ว่า พ่อขุนเม็งรายแห่งแคว้นล้านนา พ่อขุนงำเมืองแห่งแคว้นพะเยาและพ่อขุนรามคำแหงแห่งแคว้นสุโขทัย ได้ร่วมกันวางแผนสร้างเมือง “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” เริ่มสร้างเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 1839

แล้วให้ย้ายเมืองหลวงของล้านนามาอยู่ที่เมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่

พญาเม็งรายทรงเป็นนักรบและนักปกครองที่สามารถ ทรงขยายอาณาเขตไปครอบครอง เมืองแม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงใหม่ เชียงราย

จดเขตแดนเมืองเชียงตุง เชียงรุ่ง สิบสองพันนา ทรงครองราชย์อยู่ประมาณ 50 ปี ปัจจุบันได้สร้างอนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายอยู่กลางเมืองเชียงราย

ส่วนกษัตริย์ล้านนาองค์ต่อมาที่มีชื่อเสียงได้แก่พระเจ้าแสนภู พระองค์ทรงสร้างเมืองเชียงแสนขึ้น บนสถานที่ที่เคยเป็นเมืองเก่ามาก่อนราว พ.ศ. 1871

ประชุมพงศาวดารภาคที่ 61 กล่าวว่า พระเจ้าแสนภู(หลานพ่อขุนเม็งราย)ทรงสร้างเมืองเชียงแสน ทรงสร้างวัดป่าสัก และครองเมืองอยู่ 25 ปี

แล้วจึงไปครองเมืองเชียงใหม่ในปีพ.ศ. 1856 หลังจากพ่อขุนเม็งราย และขุนคราม พระราชบิดาลิ้นพระชนม์ พ.ศ. 2020

พงศาวดารเหนือ

พงศาวดารเหนือกล่าวไว้ว่า “พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกทรงสร้างเมืองพิษณุโลกและทรงสร้างพระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปชินสีห์ และพระศรีศาสดา เมื่อวันพฤหัสบดี เดือน 4 ขึ้น 15 ค่ำ ปีกอ (ประมาณ พ.ศ. 1907) แล้วปลุกต้นไม้โพธิ์สามต้นไว้ที่หล่อพระพุทธรูปสามองค์นั้นเรียกว่า โพธิ์สามเส้า

สมัยพระเจ้าติโลกราชนั้นได้ มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลกขึ้นที่วัดโพธาราม(วัดเจ็ดยี่เจ็ดยอด)

* อาณาจักรล้านนามีภาษาพูดและอักษรเขียนของตนเอง เรียกว่าอักษรไทยยวน(ไทยโยนก) ศิลปกรรม ล้านนาที่เหลือถึงปัจจุบันมีหลายแห่ง เช่น พระพุทธรูปหินที่ เชียงใหม่ เจดีย์วัดป่าสักที่เชียงราย เจดีย์วัดเจ็ดยอดที่เชียงใหม่ พระธาตุลำปางหลวงที่จังหวัดลำปาง

สำหรับที่เมืองเชียงแสนนั้นมีพระพุทธรูปโลหะขนาดใหญ่องค์หนึ่งชื่อพระเจ้า ล้านทอง หน้าตัก 4 ศอกปลาย 2 กำ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2032

โดยพระยาศรีรัฐเงินกองเจ้าเมืองเงินยางเชียงแสน และยังมีพระเมหาพี(ยอดมม) ของพระพุทธรูปโลหะขนาดใหญ่มากชิ้นหนึ่งอยู่ในพิพิธภัณฑ์เชียงแสน เล่ากันว่า มีพระพุทธรูปองค์หนึ่งจมน้ำอยู่หน้าว่าการอำเภอเชียงแสน ปัจจุบันยังสำรวจค้นหาไม่พบ ในพ.ศ. 2088 นั้นได้ เกิดแผ่นดินไหวในเชียงใหม่ จนทำให้ส่วนยอดของเจดีย์หลวงหักลง

* กษัตริย์ราชวงศ์มังรายครองอาณาจักรล้านนาสืบต่อกันมาเป็นเวลา 262 ปี จนถึง พ.ศ. 2101 อาณาจักรล้านนาอ่อนแอ

ในไม่ช้าก็ตกเป็นเมืองขึ้นของพระเจ้าบุเรงนอง กษัตริย์แห่งพม่า ต่อมาได้เปลี่ยนสลับมาขึ้นกับอาณาจักรสยามกลับไปกลับมาหลายครั้ง ครั้งสุดท้าย พ.ศ. 2317

เมืองเชียงใหม่ได้ตกเป็นประเทศราชขึ้นต่อกรุงธนบุรีจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระองค์ได้ทรงรวบรวมเมืองเชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย และได้มีการพัฒนาบ้านเมืองนี้ในสมัยต่อมาเช่น พ.ศ. 2464

ได้สร้างทางรถไฟจากกรุงเทพผ่านดอยขุนตาลถึงเชียงใหม่ และ พ.ศ. 2539เมืองเชียงใหม่ได้จัดงานฉลอง 700ปี นครเชียงใหม่

* สำหรับเหตุการณ์สำคัญนั้นคือวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2541 ได้เกิดแผ่นดินไหวที่เชียงใหม่ ทำให้ลูกแก้วบนยอดพระธาตุดอยสุเทพตกลงมาแตก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานลูกแก้วดวงใหม่ไปทดแทน